

Dovoľte mi popriať vám všetkým v mene Výboru SPS pri SAV pekné jesenné dni, pokojné vianočné sviatky a do nového roku 2004 veľa síl zdravia a samozrejme oceľové nervy.

*Ivan Sarmány Schuller
Predseda SPS pri SAV*

Kráľ zomrel. Nech žije kráľ!

(obzretie za Trenčianskymi psychologickými dňami a výzvy psychológom)

V polovičke septembra sa konali už tretíkrát v Trenčíne psychologické dni. Ich téma – Práca a jej kontexty sa ukázala ako dostatočne príťažlivá pre tých, ktorí sa rozhodli zúčastniť, avšak asi to nebola dostatočne príťažlivá téma pre širokú psychologickú obec. Za organizátorov mi dovoľte skonštatovať niekoľko pozitív:

Pre zjednodušenie účasti sme nepožadovali platby vopred a pasívni účastníci sa dokonca nemuseli dopredu ani hlásiť. Stačilo prísť. Vyžadovalo si to operatívne zmeny v zabezpečení visačiek, rozdelení miestností a výbere účastníckych poplatkov, ale toto všetko sme zvládli.

Po negatívnych skúsenostiach z uplynulých rokov sme nezabezpečovali vopred pre účastníkov bývanie, ale podľa potreby sme dokázali nájsť správny penzión, či ubytovňu.

Z hľadiska technickej podpory sme mali po prvý krát vo všetkých miestnostiach veľkoplošné projektory, ktoré v spojení s počítačmi umožnili hromadne nahradiť klasické prezentácie bez vizuálnej podpory, ale aj prezentácie s podporou spätných projektorov (meotarov), ktoré sú finančne nákladnejšie na prípravu. Verím, že tento spôsob zabezpečenia sa podarí udržať aj do budúcnosti, aby sme naše vystúpenia robili prehľadnejšími a zrozumiteľnejšími.

Prvý krát sme hromadne vyzvali prezentátorov, aby k svojmu menu do zborníka pripojili aj kontaktnú e-mailovú adresu. Bez internetovej komunikácie dnes zostáva naozaj len málokto a akékoľvek náklady na poštovné považujem v súvislosti s psychologickými dňami za zle investované prostriedky. Verím, že schránku na bezplatných serveroch si dokáže vytvoriť každý a keď nie, oslovte skúsenejších kolegov. Pokiaľ možno používajte ako názov svojej schránky priezvisko, lebo rôzne skratky a prezývky na odbornej úrovni nepôsobia dobre. Ak bude mať niekto záujem, som pripravený pomôcť mu aj osobne.

Sprísnil som požiadavky na odovzdanie príspevkov do zborníka a musím pochváliť účastníkov, že rešpektovali tento trend, ktorý umožní vydať zborník v čo najkratšom čase. Počas rokovania psychologických dní sa nám podarilo dodržať väčšinu plánovaných časov. Vyšli sme v ústrety všetkým, ktorí chceli meniť časy vystúpenia alebo dokonca sekcii.

Nevyšli sme však v ústrety tým, ktorí v snahe získať viac času a publikačného priestoru prihlásili dva a viac príspevkov z jednej tematickej oblasti, resp. z jedného výskumu. Nezávidíme im túto snahu, ale kapacita zborníka a časový priestor konferencie nie sú nafukovacie. Tento rok sa o to nepokúsilo veľa ľudí a možno by sa im dalo aj vyhovieť, ale vzhľadom na to, že príklady priťahujú, sme museli byť v tomto smere zásadoví.

Psychologické dni však priniesli viac negatív ako pozitív. Tí, ktorí sa ich zúčastnili celé tri dni zväčša odchádzali v hlavách s tikajúcou otázkou: Čo ďalej?

Tieto naše "Psychodni" boli totiž početne najslabšie z tých, čo doteraz boli organizované v Trenčíne. Je však skutočne na zamyslenie, prečo to tak bolo. Ponúka sa

niekoľko odpovedí, ale asi to bude kombinácia viacerých. Skúsme sa zamyslieť nad dôvodmi nezájmu našich psychológov o túto akciu. Je to veľmi dôležité vzhľadom na budúcnosť. Pretože len nájdenie správnych odpovedí na otázky "KEDY?", "O ČOM?" a "KDE?" nám umožní prijať správne rozhodnutie do budúcnosti.

Jednou z možných príčin nízkej účasti je sťažená finančná situácia psychológov, poprípade ich zamestnávateľov. Napriek tomu, že účastnícky poplatok (pre členov SPS pri SAV) bol minimálny a v podstate nepokryje ani náklady na vydanie a distribúciu zborníka, ostatné náklady (cestovné, stravovanie, ubytovanie, spoločenské aktivity) sa šplhajú nad tisíc korún a táto suma je pre mnohých v súčasnosti nedostupná. Pre takúto odpoveď by hovorila zvýšená účasť na druhom dni akcie, kedy sa konala väčšina rokovania v sekciách, ale ani počet jednodňových účastníkov nenaplnil očakávania organizátorov.

Ďalšou možnou príčinou je výber témy, ktorá neoslovila väčší okruh psychológov. Ozvali sa také hlasy najmä od kolegov klinikov, ale moje presvedčenie zostáva napriek nim nezmenené: Koľko existujúcich tém a problémov v psychológii dnes možno odtrhnúť od práce? Trúfne si niekto tvrdiť, že problémy riešené v klinickej psychológii nesúvisia s nezamestnanosťou alebo pracovnou preťaženosťou? Napriek tomu som si vedomý, že výber témy ovplyvnil rozhodnutia mnohých. Budeme sa teda v budúcnosti zamýšľať nad témou vo verejnej diskusii na stránkach Psychofóra a možno aj na webovej stránke spoločnosti. Nájst' však tému univerzálnu a všetkým prijateľnú bude v dnešnej dobe špecializácii veľmi ťažké. Na konkrétne špecializáciou vymedzené témy sú organizované iné akcie. Na psychologických dňoch vždy budeme musieť nájsť kompromis v podobe multidisciplinárnosti univerzálnych tém.

Ponúka sa aj otázka výberu správneho termínu akcie. Predchádzajúce ročníky boli v júli a v prvej polovici septembra. Tento rok bol termín posunutý o týždeň kvôli obsadeniu rokovacích priestorov. Počúvam aj argumenty o prispôsobovaní sa jedným, druhým, tretím... Určite sa prispôsobovať budeme, ale aj prispôsobovanie má svoje hranice. Asi si v tomto smere budeme musieť nájsť spoločný termín a menšina sa bude musieť podvoliť väčšine. Ale aj väčšina musí rešpektovať termín, v ktorom vojenski kolegovia môžu zabezpečiť bezodplatne rokovacie priestory. Ale existuje samozrejme aj možnosť zmeny.

To je ďalšia otázka je samozrejme tiež v ponuke na zamyslenie: Je Trenčín tým pravým miestom pre rokovanie? Nemala by to byť Bratislava? Je tam najväčšia koncentrácia psychológov. Alebo niečo v strede krajiny? Alebo radšej niečo na východe? Do úvahy pripadá samozrejme aj rotujúca organizácia, ale nie je najdôležitejšou otázkou miesto, ale jeho možnosti a hlavne organizátori, ktorí sa tam nachádzajú.

Ja si uvedomujem, že organizácia tohoročných psychologických dní mala množstvo nedostatkov. Mnohé účastníci nevideli, resp. vidieť nemohli. Mnohé by mali pochopiť. K tým druhým patrí najmä kvalita programu rokovania, ktorý účastníci dostávali pri prezentácii. S cieľom znižovania nákladov a zvyšovania operatívneho programu sme ho tlačili v prvý deň akcie. Niektorí naň museli chvíľu čakať. To by sa dalo vydržať. To, že ho niektorí pre malé písmo nedokázali prečítať, je vážnejší nedostatok.

Osobne ma veľmi mrzí nedostatok záujemcov o neformálne časti akcie. Napriek organizačnému úsiliu sa nepodarilo nájsť dostatočný počet záujemcov o prehliadku hradu ani zábavychtivých na spoločenský večer. Prvú aktivitu sme nahradili komentovanou

prehádzkou po historickom jadre Trenčína. Náhrada druhej bola na rozhodnutí samotných účastníkov. Je mi ľúto, že úsilie pri organizovaní spoločenských aktivít vyšlo takto vničo, ale naozaj si nemôžeme dovoliť robiť prehliadku hradu pre 8 (slovom osem) záujemcov, keď len otvorenie mimo platné otváracie hodiny stojí 700,-Sk. Podobne sme si nemohli dovoliť spoločenský večer pre 38 ľudí (so vstupným 150,- Sk), keď otvorenie espressa po 22.00 by nás stálo 2000,- Sk a živá hudba 6000,- Sk. To sú marketingové reality, ktoré nedokážeme bez sponzorov utiahnuť. A kto by mohol byť sponzorom? Nuž nie sme na tom tak dobre ako farmaceuti, alebo psychiatri, ktorých potešia výrobcovia liekov. Nie sme ani takí zaujímaví ako politické strany. Myslel som však, že budeme atraktívni aspoň pre výrobcov a distribútorov testov a kníh. Bohužiaľ nie sme. Myslel som, že budeme zdrojom myšlienok pre personálne a poradenské agentúry. Ale nestoja o nás ani tieto. Na druhú stranu pri počte účastníkov si hovorím: Dobre, že nás nesponzorovali. Že nás nikto nesponzoroval. Potencionálnym sponzorom sme ponúkali účasť aspoň 150 odborníkov v oblasti psychológie. Prišlo nás však menej. Oveľa menej. Vďaka vám študenti za vašu účasť a naplnenie miestností. Vidieť vás bolo možno práve to, čo dáva týmto akciám nádej do budúcnosti.

My vojaci sme v Trenčíne od začiatku spoluorganizátorom, ktorý navyše vkladá do akcie priestory a vojakov ako organizátorov. Po tom ako v predchádzajúcom ročníku absentoval vrcholný predstaviteľ rezortu obrany na otvorení psychologických dní, prijal tento rok pozvanie náčelník štábu personálneho manažmentu Generálneho štábu ozbrojených síl Slovenskej republiky. Mal som však veľmi nepríjemné pocity, keď generál Kuča vítal účastníkov a za predsedníckym stolom sedela možno štvrtina toho, čo bolo roztratené vo veľkej sále. Dnes už viem, že to mohlo byť v menšej miestnosti, ale vysvetľovať nízku účasť vrcholnému manažérovi rezortu obrany naozaj nikomu neprajem. A opäť sa teším, že neprijal pozvanie ani jeden z viacerých pozvaných ministrov, ktorí majú v rezorte psychológov. Ta hanba by bola oveľa väčšia.

Rovnako a z rovnakého dôvodu ma teší vytrvalý nezájum médií. Menej ma teší nezájum verejnosti o otvorenú časť psychologických dní (s výnimkou úradov práce a nezamestnaných). Tento rok sklamali vojaci aj pedagógovia.

Je naozaj potešujúce a sebauspokojujúce organizovať akciu pre ľudí, ktorí majú záujem stretávať sa, vymieňať si skúsenosti, odborne rásť a nadväzovať formálne aj neformálne kontakty. Napriek tomu všetkému otvorená otázka zostáva či takáto akcia má zmysel.

Ak sme totiž v takom štádiu vývoja našej profesie, že psychológovia v tejto krajine sa nechcú stretávať, nemusíme sa obávať len o osud Psychologických dní. Budeme sa musieť obávať o osud našej profesie. Keď o nás nebude počuť v médiách, keď nebudeme mať spoločné reprezentatívne stanoviská k spoločenskému vývoju, ktorý o nás rozhoduje (však kolegovia z komory), keď nebudeme držať prst na tepne doby, tak zostaneme tam kde dnes:

Neuspokojení s platmi a postavením v štátnom sektore, bez reálneho rozhodovacieho postavenia o svojich veciach v spoločnosti, bez sponzorov, bez záujmu médií, bez záujmu verejnosti a nakoniec aj bez klientely, pretože pospolitý ľud bude psychológov stále vnímať niekde medzi psychiatrami a pedagógmi.

Je nás na Slovensku psychológov niekoľko tisíc. S dvojdoborovými bude tých tisícov možno aj oveľa do desiatich. Len v Slovenskej psychologickej spoločnosti sa počet

členov blíži k tisícke, ale len veľmi málo ľudí sa chce angažovať. Keby politicky, tak mi to nevaďí. Ale apatia a rezignácia v odbornej oblasti ubližuje psychológii samotnej.

Nuž dopredu k záhube a zavrhnime teda to, čo nás spája a robí silnými. Alebo nájdime platformu pre nový spôsob stretávania. Ja netvrdím, že psychologické dni vo svojej súčasnej konferenčnej podobe sú jediným riešením kontaktu. Viem si predstaviť, že by sa mohli zmeniť na široké diskusné fórum o niektorých otázkach. Viem si predstaviť realizovať ich ako internetovú konferenciu. Nevylučujem ani ich decentralizáciu a súbežné konanie na troch, piatich alebo desiatich miestach, spojených len časom. Viem si predstaviť aj absolútne vylúčenie tematického zamerania psychologických dní a otvorenie všetkým témam (aj keď tomu nikdy neboli ďaleko). Čo si však naozaj, ale naozaj nedokážem predstaviť je ich zánik bez náhrady.

Napriek tomu, že je veľmi skoro po skončení tohoročných psychologických dní, vyzývam vás, aby ste písali svoje názory a námety na zmeny, ktoré sú potrebné. Tí, ktorí ste boli na psychologických dňoch, napíšte čo by ste chceli inak. Tí, ktorí ste neboli na psychologických dňoch, napíšte prečo ste neboli a akú podobu by ste si vedeli predstaviť s vašou účasťou. Skúste sa seriózne zamyslieť nad svojou budúcnosťou bez platformy odbornej komunikácie, bez platformy interdisciplinárnej spolupráce psychológov. A pomôžte nám nájsť riešenie pre budúce psychologické dni. Máme na to rok. Pretože takto za rok bude musieť začať príprava Psychologických dní 2005. Kde? Kedy? Aké? S kým? O čom? To všetko sú otázky, ktoré by nemali zaujímať len pravidelných účastníkov, ale najmä pravidelných neúčastníkov Psychodní.

Určite sa nájde pre vaše reakcie aj priestor v jarnom čísle Psychofóra. Verím, že sa podarí k tejto téme vytvoriť diskusné fórum na internete. Vaše príspevky sa môžu stať jeho základom. Dovtedy posielajte svoje reakcie buď na redakciu Psychofóra, na adresu spoločnosti, alebo na adresu moju. Takže na záver azda, len zopakovať to z nadpisu: Kráľ zomrel. Nech žije kráľ! Ak teda chceme kráľa, ak chceme vôbec nejakú formu spolužitia. Ak vôbec ešte niečo ako psychológovia chceme....

pplk. Mgr. Róbert Oberta, oberta@zoznam.sk

Workshop Ústavu experimentálnej psychológie SAV: Kultivácia integrovanej osobnosti na prahu 21. storočia

Možno na výslni, možno v tieni spoločensko-odborných podujatí spojených s 50. výročím Slovenskej akadémie vied, sa 25. júna 2003 uskutočnil workshop „Kultivácia integrovanej osobnosti na prahu 21. storočia“. Usporiadal ho Ústav experimentálnej psychológie ako pripomienku svojho polstoročného pôsobenia. Iniciátorom a odborným garantom programu bol Prof. PhDr. Damián Kováč, DrSc., prvý dlhoročný riaditeľ ústavu, ktorý podujatie koncipoval ako časť trojetapového projektu. Prvú tvorila anketa, v ktorej sa relevantní odborníci z oblasti psychológie osobnosti na Slovensku, výberovo aj z Českej republiky, vyjadrili k dvanástim kľúčovým témam problematiky osobnosti. Z týchto expertných príspevkov pozostával text „konferenčný materiál“, ktorý obdržali účastníci workshopu cca dva týždne pred jeho rokovaním.

Program samotného workshopu bol rozvrhnutý do nasledujúcich problémových okruhov:

- 1) Vymedzenie osobnosti a integrita-dezintegrita osobnosti, ktorý moderoval sám organizátor Prof. PhDr. Damián Kováč, DrSc. (ÚEP SAV).
- 2) Formovanie osobnosti výchovou (moderátor Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc., PdF UK)
- 3) PhDr. Veronika Kovalíková, CSc. viedla rozpravu o účinkoch religiozity na utváranie osobnosti.
- 4) PhDr. Martina Hřebíčková, CSc. (Psychologický ústav AV ČR) viedla blok o zmenách osobnosti, resp. o probléme „nature - nurture“ v celoživotnom vývine.
- 5) Rozpravu o podiele a účinnosti inteligencie a tvorivosti vo fungovaní osobnosti viedla PhDr. Marta Jurčová, CSc. (ÚEP SAV)
- 6) Prof., PhDr. Jozef Daniel, DrSc., (Univerzita Konštantína filozofa) sumarizoval aplikácie psychológie osobnosti v praxi.
- 7) Rozvoj pozitívnej psychológie načrtnol Mgr. Peter Halama, PhD. (ÚEP SAV).

Na rozdiel od tradičných podujatí, kde dominuje prezentácia referátov, na tomto podujatí sa hlavne rozprávalo: k veci, zasväteno aj s osobným hodnotením. Napriek tomu, že kľúčové otázky rozpravy, ako napokon aj sám pojem osobnosti naďalej pretrvávajú vo viacvariantovej polohe, z diskusie vzišli aktuálne kontúry predovšetkým ďalšieho výskumu osobnosti. Tieto môžu poskytnúť rámec pre syntézu pohľadov na jednotlivé problémové okruhy, tak ako boli prezentované v ankete.

A tak treťou etapou úspešne začatého projektu by mal byť edičný výstup v podobe kolektívnej monografie na tému „Kultivácia integrovanej osobnosti na prahu 21. storočia“. Takto koncipované dielo má podľa nás všetky šance osloviť intelektuálnu širokospektrálnu čitateľskú obec.

Workshopu - intenzívneho celodenného rokovania sa zúčastnilo 31 odborníkov, vrátane českých kolegov. Na podujatí sme privítali aj predsedu SAV Prof. Ing. Štefana Lubyho, DrSc., zástupcov významných psychologických pracovísk ako aj Slovenskej psychologickéj spoločnosti.

Alena Potašová